

Tomáš
Špidlík

PDF

Eucharistie

Lék nesmrtelnosti

Současné otázky

20.

Tomáš
Špidlík

Eucharistie

Lék nesmrtelnosti

Na obálce je vitráž akad. mal. Jana Jemelky

© Lipa Srl, Roma 2005

© Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., Olomouc 2021

ISBN 978-80-7412-422-8 (pdf 2021)

Úvod

Dne 7. října 2004 – na počátku Roku eucharistie – napsal papež Jan Pavel II. apoštolský list *Mane nobiscum Domine – Zůstaň s námi Pane* (srv. Lk 24,29). Začíná jej slovy učedníků jdoucích do Emauz. Ježíš jim během cesty vysvětloval pravdy Písma a jejich srdce se rozhořela. Slova ale nakonec nepostačovala. Říkají: „Zůstaň s námi.“ Neobejdou se totiž bez přítomnosti živé osoby. Zamysleme se nad tímto obrazem – je mimořádně aktuální. Současná filosofie staví na personalismu. Do středu klade úsilí, které si dává za cíl prostřednictvím vztahů s živými, skutečnými lidmi přesáhnout abstraktní myšlenky. Domáhá se hmatatelného kontaktu: vztah se může uskutečnit pouze prostřednictvím těla, hlasu, něčeho konkrétního. Proto se úvahy nad eucharistií nesou ve stejném duchu. Eucharistie je svátostí osobní přítomnosti Krista ve všem, co existuje, celého života, všeho, co děláme, co jíme, čím žijeme.

Eucharistie nás tělesně – tajemným způsobem – spojuje s Kristem. Eucharistie je jeho živou přítomností i v bolestech dějin. Emauzským učedníkům odhaluje své rány, ale zároveň jim ukazuje to, co

oni nevidí. Říká: Nechápete, že toto všechno bylo nutné? (srv. *Lk* 24,25–26) Tváří v tvář bolestem současnosti musíme objevit eucharistii jako přítomnost oběti Krista, jako zpřítomnění jeho smrti a vzkříšení. Není to překonané pojetí: Vlastníma očima vidíme nynější kalvárie. Zároveň je ale eucharistie zbožštěním: neseme na oltář chléb, plod země a lidské práce, a nazpět z Božích rukou získáváme nový chléb. V konkrétnosti tohoto chleba a vína se skrývá tajemství proměny osobního života i lidských dějin.

V této knížce se dotkneme hlavních témat apoštolského listu tak, jak je můžeme nalézt v tradici církve a uskutečnit v denním životě.

1. „*To čiňte na mou památku*“

Znamení chleba a vína

„Člověk je tím, co jí.“ Toto přísloví je známé díky materialistickým filosofům, ale často není chápáno správně. Lidé od nejstarších dob rozeznávali v jídle nejen určitou náboženskou hodnotu, danou člověku velkorysostí Boží, ale účastnili se posvátných hostin, v nichž skrze svoji víru nacházeli způsob, jak se setkávat s bohy.

Pro Židy i sousední národy mělo jídlo posvátný význam. Kočovníci, kteří cestovali pouští, bývali vždy ohrožováni hladem. Nevyhnuli se tomu ani rolníci svázaní s půdou. Období sucha, ale především nájezdy nepřátel braly lidem nezbytnou potravu. Možnost sdílet vlastní pokrm s druhým byla chápána jako znamení Božího požehnání, které nebylo dopřáno všem. Kananejci, původní obyvatelé Palestiny, za tento dar děkovali Matce Zemi. Židé děkovali Pánu. Účast na obřadním stolování patřila proto ke chvílím, v nichž se člověk setkával s Bohem. Kdo přijímá pokrm jako Boží dar, sjednocuje se s Dárcem, rodí se vztah mezi tím, kdo dává, a tím, kdo přijímá. Židé to

vyjadřovali nekrvavými oběťmi, v nichž Bohu obětovali první plody země. Když člověk Bohu obětuje pokrm, uznává, že jídlo je Božím darem, že pokrm, kterého se mu dostává, pochází od Boha.

Ještě zjevněji se tato symbolika projevuje, když se Bohu obětuje chléb. Chléb jíme každý den. Uznáváme-li, že chléb pochází od Boha, říkáme tím: Bez Boha nemůžeme žít. Obdobně je to s vínem, které je ve Středomoří běžným nápojem. Tím, že eucharistie byla ustanovena v průběhu hostiny, stala se obřadním pokrmem. V této souvislosti bylo přirozené, že Ježíš vybral chléb a víno jako Boží dar pro život, a to přesto, že se zde jedná o život věčný. Národy mohly žít, protože se živily chlebem a vínem. Ježíš k tomu přidává něco nového: chléb a víno, které přinášejí věčný život, je On sám. „Já jsem chléb života! Kdo přichází ke mně, nebude nikdy hladovět, a kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit.“ (*Jan 6,35*)

Jenže v Izraeli víno nemělo pouze symbolický význam, neboť samotný izraelský národ je v tradici proroků přirovnáván k úrodné vinné révě (srv. *Oz 10,1*). Bůh je přítomen jako vinař, který přesadil vinnou révu z Egypta do zaslíbené země, obdělával ji s velkou starostlivostí a očekával od ní hrozny. Na motivy nádherného Izaiášova *zpěvu o vinici* (*Iz 5,1–7*) mohla být upravena lidová píseň, která se zpívala během vinobraní.

Obrazem vinné révy prorok vyjadřuje sílu vztahu mezi Pánem a jeho vyvoleným lidem. Plod vinné révy

je obrazem toho, že vše musí být odvozováno od spolupráce Boha s člověkem. Podle žalmu (srv. *Žl* 104,15) víno přináší radost. Je znamením, že Bůh obdělávané zemi požehnal. V *Písni písní* je víno symbolem lásky mezi nevěstou a ženichem. V náboženském významu se stává symbolem, který ukazuje na Boží lásku ke svému lidu. Dokonce i přehnané pití vína působící opojení se v Bibli stává duchovním obrazem.

Během svatby v Káni Maria řekla: „Už nemají víno.“ (*Jan* 2,3) Úryvek byl vysvětlován symbolicky: Starý zákon už nemá svoji životaschopnost. Proto první Ježíšův zázrak spočívá v tom, že nabízí nové víno, které trhá staré měchy (srv. *Mk* 2,22). Avšak nejlepší víno se podává až nakonec – při poslední večeři. Proto poslední Ježíšův zázrak je spojen s prvním: „Pravím vám: Od této chvíle už nikdy nebudu pít z tohoto plodu révy až do toho dne, kdy z nového plodu budu pít s vámi v království svého Otce.“ (*Mt* 26,29) Jestliže po víně se rozproudí krev a člověk se cítí oživený, platí to symbolicky i o eucharistickém víně. Pitím vína v nás při mešní oběti „vzkypí“ sama Kristova krev. „Pijte z něho všichni. Neboť to je má krev nové smlouvy, která se prolévá za všechny na odpuštění hříchů.“ (*Mt* 26,27–28)

Při poslední večeři si můžeme povšimnout ještě jiného Ježíšova gesta: láme chléb a nabízí kalich. Nic se neděje náhodou. Židé uchovávali starobylé zvyklosti kočovníků. Z chleba, jenž se lámal během jídla, si mohli vzít členové rodiny, domácí, přátelé i hosté,